

ב. בעל חוב שיש לו כתב מבית דין שהוא רשאי לגבות חובו מנכסי הלווה ('אדרכתא'), נחלקו אמוראים (בב"מ לה) מאימתי החלה זכותו באכילת פירות השדה; משעה שהגיעו שטר-האדרכתא (רבה), או משעה שנחתם (אביי), או רק לאחר ששלמו ימי ההכרזה כמשפט (— שאחר שמראה את האדרכתא מכרזים על הנכסים למכרם. רבא).

ג. שטר אדרכתא שלא נכתב כראוי, כגון שלא נאמר בו 'ואישתמודענא דנכסים אלו דמיתנא אינון' — אין לו תוקף לזכות על פיו בנכס ובפירותיו, ואפילו כבר שמו את הנכסים והכרזו עליהם, לא זכה בהם הבעל-חוב עד שיגיעו הנכסים לידי. [ואפילו למאן דאמר אחריות טעות סופר, כל שיש טעות לבית דין, אין זו טעות סופר ופסול, כגון שסברו הדיינים שאין הפרש על אלו נכסים לכתוב האדרכתא, ובאמת יש להקפיד לכתוב רק על נכסי המת שנשתעבדו ולא על הנכסים האחרים של היורש]. אבל בעלמא אין צריך לכתוב 'ואשתמודענא דנכסי פלוני אינון', כי ודאי ידוע לכל שאין ב"ד כותבים אלא על הנכסים שבחזקת הלווה.

דף קה

קצה. אשה הגובה מזונות מבעלה שאיננו כאן — האם צריכה להשבע שאין לה משלו כלום?

ב. ושחד לא תקח — כיצד?

ג. האם מותר ליטול שכר לדון?

א. לדברי חנן אינה נשבעת קודם גביית המזונות אלא רק לבסוף בגביית הכתובה. נחלקו עליו בני כהנים גדולים ואמרו תשבע. (וכן אמר רבי דוסא בן הרכינס כדבריהם. רבן יוחנן בן זכאי אמר: יפה אמר חנן. וכן פסקו בגמרא להלן קט.).

לדברי שמואל (קז), מחלוקתם אמורה באשה שהלך בעלה למדה"י ושמעו בו שמת, ואפילו מת בביתו הדין כן (תוס' קז. ד"ה תרגמה) אבל לא שמעו בו שמת אינה גובה. ולדברי רב נחלקו אפילו לא שמעו בו שמת.

ב. ושחד לא תקח — אפילו לזכות את הזכאי ולחייב את החייב, [שאם לזכות את החייב הרי כבר נאמר לא תטה משפט]. הלכך אסור ליטול אפילו משני בעלי הדין, שאין בזה משום נטיית הדין כלפי אחד מהם. אמר רב פפא: לא ידון אדם דין לאוהבו או לשונאו.

פירשו התוס': אפילו אינו אוהבו גמור כשושבינו ולא שונא גמור כגון שלא דיבר עמו שלשה ימים, שלא לו פסול מן הדין, אלא בכגון שעשה לו טובה, וחומרא בעלמא היא. והובאו בגמרא כמה מעשים על גדולי החכמים שפסלו עצמם מלדון לאדם שבא לעשות להם טובה, שאפילו שוחד דברים אסור (מדלא כתיב 'בצע' אלא שחד).

נחלקו הראשונים האם שוחד דברים אסור מדין תורה או מדרבנן. ויש מחלקים בין סוגי הטובה הניתנת. (וע' פירוט השיטות בשו"ת שבט הלוי ח"ד קפד).

כתב המנחת-חינוך (פג,ב) שאיסור נטילת שוחד קיים אף בפחות משהו פרוטה, שלא גרע משוחד דברים. (והקשה מדוע לא החשיב הרמב"ם לאו זה עם כל הלאוין שלוקים עליהם, שהרי בפחות משהו פרוטה אינו ניתן לתשלומים. וקושייתו אינה אלא להרמב"ם לשיטתו (בהל' סנהדרין כג) ששוחד דברים דאורייתא). אמר רבי אבהו: בא וראה כמה סמויות עיניהם של מקבלי שוחד; אדם חש בעיניו — נותן ממון לרופא, ספק מתרפא ספק אינו מתרפא, והם נוטלים שוה פרוטה ומסמים עיניהם שנאמר כי השחד יעור פקחים. יעור עיני חכמים — אפילו חכם גדול ולוקח שוחד, אינו נפטר מן העולם בלא סמויות הלב. ויסלף דברי צדיקים — אפילו צדיק גמור ולוקח שוחד, אינו נפטר מן העולם בלא טירוף הדעת.

דרש רב נחמן בר כהן: מאי דכתיב מלך במשפט יעמיד ארץ — אם דיין דומה למלך שאינו צריך לכלום — יעמיד ארץ. ואם דומה לכהן שמחזור על הגרנות — יהרסנה. אמר רבה בר רב שילא: זה הדיין הרגיל לשאול מבני אדם — פסול לדון. ודוקא שאין לו משלו להשאיל, אבל אם שואל ומשאיל — אין חשש. וכן אם שואל מאנשים כדי להחשיבם ולא שהוא צריך לדבר — מותר. מהו 'שוחד' — שהוא חד (= אחד). הנותן והמקבל נעשים לב אחד) ואין אדם רואה חובה לעצמו.

ג. שנינו: הנוטל שכר לדון — דינו בטלים. ופירשו בגמרא, בנוטל שכר על הדין ממש, אבל שכר בטלה, שמתבטל ממלאכה באותה שעה — אם הוא שכר בטלה דמוכת, כגון שמלאכתו מזומנת לו ונצרך להיבטל ממנה בגלל הדין — מותר ליטול כפי שכר מלאכתו. ואם אינו מוכת, מכוער הדבר אבל דינו דין. וכן אמרו על גזורי גזירות שהיו בירושלים, שהיו נוטלים שכרם צ"ט מנה מתרומת הלשכה. ואם לא ספקו, אפילו לא רצו ליטול מוסיפים עליהם. פירשו בתוס', לפי שהיו יושבים בדין כל שעה ולא היו עוסקים בשום מלאכה ולא היה להם במה להתפרנס, היה מוטל על הציבור לפרנסם. ורבנו תם פירש שאין איסור ליטול שכר לדון אלא מבעלי דינים אבל משל ציבור מותר.

דף קו

קצו. אלו דברים היו באים מהכספים דלהלן?

- א. תרומת הלשכה ומותר התרומה.
- ב. שירי הלשכה.
- ג. כספים שנגבו לצורך בדק הבית.
- ד. מותר נסכים.

א. מכספי תרומת הלשכה לוקחים קטורת וכל קרבנות ציבור. מותר תרומת הלשכה שנשתייר באחד בניסן [והרי אין מביאים קרבנות ציבור אלא מהתרומה החדשה], היו עושים בה ריקועי זהב ציפוי לבית קדשי הקדשים. רבי ישמעאל ורבי חנינא סגן הכהנים אומרים: מותר תרומה לכלי שרת. (וכן אמר רב לרב הונא). רבי עקיבא אומר: לקיץ המזבח (= קרבנות עולה הקרבים על המזבח בזמן שהוא בטל). ישנה דעת תנאים שהיו לוקחים ממותר תרומה פירות בזול ומוכרים אותם ביוקר והשכר מקייצים בו את המזבח. (רבי ישמעאל. אבל רבי עקיבא ורבי חנינא סגן הכהנים חולקים וסוברים שאין משתכרים בשל הקדש — שאין עניות במקום עשירות). ועוד היו משלמים מתרומת הלשכה שכר לגזורי גזרות (ר' אסי) ולמבקרי מומין שבירושלים (ר' אמי), לתלמידי חכמים המלמדים הלכות שחיטה (שמואל) וקמיצה (רב) לכהנים. וכן מגיהי ספרים שבירושלים היו נוטלים שכרם מתרומת הלשכה (רבי יוחנן). וכן בית גרמו על מעשה לחם הפנים ובית אבטינס על מעשה הקטורת, ולדברי רב אף נשים האוגרות בפרוכות — היו נוטלים שכרם מתרומת הלשכה. [ורב נחמן אמר: שכר פרוכות מקדשי בדק הבית, מלבד אלו של הפתחים, שאינם מן הבנין אלא נעשים לצניעות]. ולדעה אחת אף נשים המגדלות בניהן לפרה היו נוטלות שכרן מתרומת הלשכה. [אבא שאול אומר: נשים יקרות שבירושלים היו זנות אותן ומפרנסות אותן].

ב. חומת העיר ומגדלותיה וכל צרכי העיר שמחוץ לחומת העזרה, באים משירי הלשכה. בירושלמי (שקלים ד, ב) איתא שמזבח העולה, ההיכל והעזרות נעשים משירי הלשכה. וכן פסק